

Şükrü Hanioglu, Said Nursi'nin, "adem-i merkezîyetçilik" düşüncesine yakın olmasını, onun ayrılıkçı Kürtçülerle birlikte Kürt ulusçuluğunu desteklediğinin gizli kanıtlarından biri olarak gösterdiği söylentilerine bakış açımız ne olmalıdır?

Yukarıda, uzun olmasın diye iddianın özü verilmiştir. İddianın tümünü buraya alıp cevap vermenin daha doğru olacağını düşünüyorum. Zira iddiada çok ciddi tutarsızlıklar vardır.

"M. Şükrü Hanioglu, "Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi" adlı kitabında, "**Bediüzzaman Said-i Kürdi'nin Nutukları, Kütübhane-i İctihad , 1324(1908)**" ve "**Kürtler Yine Muhtacdır, Şark ve Kürdistan, 19 Teşri-i sani 1908/25 Şevval 1326**" adlı yazılarını kaynak göstererek, Said-i Nursi'nin ayrılıkçı Kürt örgütleriyle ilişkisini aktarmıştır:"Abdullah Cevdet Said-i Kürdi'nin meşrutiyet dolayısıyla verdiği hutbeleri İctihat Matbaası'nın İstanbul'daki şubesinde bastırmıştı."

"Şükrü Hanioglu, Said-i Nursi'nin, Prens Sebahattin'in '**adem-i merkezîyetçilik**', yani federasyonculuk düşüncesine yakın olmasını, onun ayrılıkçı Kürtçülerle birlikte Kürt ulusçuluğunu desteklediğinin gizli kanıtlarından biri olarak göstermiştir."

İddianın tümü budur. Şimdi cevabına geçelim:

Öncelikle mezkur nutuklar ve makaleler Abdullah Cevdet'in sahibi olduğu "İctihad Matbaası'nda" değil, "Kütübhane-i İctihad" namındaki yayınevi sahibi Ahmed Ramiz Efendi tarafından "İstanbul-İkbal-i Millet Matbaasında", "Bediüzzaman Said-i Kürdinin Nutukları" ismiyle değil "**Nutuk-1**" ismiyle ve "1908" tarihinde değil, "**1910**" tarihinde toplatılıp basılmıştır.1(*)

Bu kitapta toplanmış olan ve Hazreti Üstad'ın hürriyetin ilanından sonra irad ettiği nutuk ve neşredilen makaleler şunlardır:

1. 27 Temmuz 1908'de irticalen İstanbul'da, iki-üç gün sonrada Selanik Hürriyet meydanında okuduğu "Dağ meyvesi devadır, amma hazmı sakil" başlıklı nutku.
2. "Prens Sabahaddin Bey'in su-i telâkkî olunan güzel fikrine cevab" başlıklı

açık mektubu.

3. "İstanbul'da bulunan Kürtler'e edilen telkinat" başlıklı nutuk ve makalesi.

4. "Herkes vazifesini bilmeli, su-i isti'mal etmemeli" başlığı altındaki basına hitabı.

5. "Niyazî Bey'e başlıklı açık mektup.

6. "Kürdistan Ulema, meşayih ve rüesa ve efradına Meşrutiyet'e dair telkinattır" başlıklı makaleler.

7. "Kürdler Neye muhtaçtır?" başlıklı iddiaya medar son yazı(**).

Bu yazılarda "**Kürtçü, Ayrılıkçı**" bir ifade yahut mana bulan ya o cümleleri tek tek gösterecek ya da sessizliğe bürünecektir. İddiaları yerle bir etmek için, adı geçen nutuk ve makaleler hakkında kısa da olsa bilgi vermek yerinde olacaktır.

1. Önce İstanbul'da sonra da Selanik'te yaptığı bu konuşmasında; sık sık kendisinin sahip çıktığı ve olması gereken hürriyetin tarifini yapan ve ona "şeriata uygun" kaydını getiren Bediüzzaman, böyle bir hürriyetin kalkınmaya ve ilerlemeye sebep olduğuna dikkat çeker.³ Avrupa gibi milletlerin medeniyetlerini memnuniyetle almamız gerektiğini, bunu yaparken sefih ahlaklarından uzak durmak gerektiğini, kendi milli ahlakımızı korumamız gerektiğini ifade eder.⁴

2. Prens Sabahattin adem-i merkeziyet, yani her bir ırkın kendi başında kendini idare etmesi modelini benimsiyordu. Bediüzzaman ise Müslümanların birliğini bütün ırkları içinde toplayan ve kaynaştıran ve Hilafeti temsil eden Osmanlılıkta görüyordu. Prens Sabahattinin "**adem-i merkeziyet**" fikrini de bu açıdan reddeden⁵ açık mektup şeklindeki makalesidir.

Yazının son cümlesinin: "**Eğer bize unsur lazım ise, unsur için bize İslamiyet kafidir.**" olması; onun Prens Sabahattin'in "**adem-i merkeziyet**" fikrine ne kadar uzak olduğunu idrak etmek için yeterlidir sanıyoruz.

3. Bediüzzaman'ın İstanbul'daki Şarklı hemşehrileri olan işçi ve hammalları fitnelere ve anarşiye karşı dikkatli davranmalarını; nasihatlarıyla, ikazlarıyla te'min eden⁶ nutuk ve makalesidir. Bu makaleden iki kısmı buraya alarak yetiniyoruz:

"Altı yüz seneden beri bayrak-ı tevhidi umum âleme karşı i'la eden ve istibdata şiddet-i itaat ve terk-i adat-ı milliye ile ihtiyarlanan bizim şanlı Türk pederlerimize kuvvet ve cesaretimizi peşkeş ve hediye edelim. Ona bedel onların akıl ve marifetinden istifade edeceğiz ve asaletimizi göstereceğiz."

"Elhasıl: İttifakta kuvvet var. İttihadda hayat var. Uhuvvette saadet var. İtaat-ı hükümette selamet var."⁷

"İttifak, ittihad, uhuvvet, itaat" diyerek Kürt kardeşlerini, Türk kardeşleriyle, eskiden olduğu gibi, beraber olmaya çağıran bir zâta **"Kürtçü"** diyenlere yazıklar olsun demekten başka bir şey aklımıza gelmiyor.

4. Bediüzzaman Said-i Kürdî Hazretleri o zamanki basını i'tidale ve gazeteciliğin vazifesi olan umumî efkârın terbiyesine, iyi ve güzel şeylerin yayılmasına hizmet etmelerini davet eden yazılarından8

5. Selânik'ten döndükten sonra, Niyazî Bey'e hitaben neşrettiği açık mektubudur. Bediüzzaman Hazretleri, Niyazi Bey ve arkadaşlarının Hürriyet mücadelelerindeki muvaffakiyetlerini tebrik ederek, bu saadet sarayının temellerini kuvvetlendirmek için Kürdistan'a gideceğini söylemiş.9 vs.

6. Bu başlık altında, ilk önce telgraf şeklinde Şark vilayetlerine çektiği, hemşerilerinin meşrutiyete sahip çıkmalarını istedikten10 sonra da, bir makale şeklinde gazetelerde neşredilen yazının bir bölümünü buraya almakla kifayet ediyoruz:

"Bu saltanatı şahsiyeyi muhafaza, teşebbüs-ü şahsi ile ellerinizden geldiği kadar bu ittihad-ı millete ve meşrutiyete her cihetle hizmet ettiniz!.. Zira bizim belki umum milleti İslamın ve mutlak Osmanlıların necat ve hayatı bu ittihad-ı milletle kaimdir."

"İttihad ittihad" diye bütün Osmanlı'yı birliğe çağıran yazıyı **"ayrılıkçı"** diye addeden kimselerin, ilmi ehliyet muhasebesini okuyucuya bırakıp devam ediyoruz.

7. Bahse konu olan son makale Şark ve Kürdistan Gazetesi; 2 Aralık 1908(19 Teşrin-i sani 1324) tarih , birinci nüshasında **"Kürdler Neye Muhtaçtır"** başlığıyla yayımlanan makedir. Aynı yazı gazetede neşirden beş altı ay evvel Mabeyne (Padişahın Özel Kalem Müdürü) dilekçe olarak verilmiştir.11

Bu dilekçe Bediüzzaman'ın, biri Beytüşşebab'da, biri Motkan, Belkan ve Sason'un ortalarında bir yerde, diğeri de Van'da olmak üzere birer medrese açılması isteğini bildiren dilekçesidir.12

Bu yazıların hepsi **Asar-ı Bediyye** isimli eserin **Nutuklar** ve **Makaleler** kısmında mevcuttur. Bu yazıları yazan o zâtı "Kürtçü, ayrılıkçı, bölücü, gerici" gibi vasıflarla muttasıf kılmak isteyenler; ya ithamlarını ispat edecekler ya da ithamlarına gömüleceklerdir.

Kaynaklar:

1. Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, s.285.

(*) *Hazret-i Üstad'ın bu altı adet nutuk ve makaleleri, Hürriyet'in ilânının ilk aylarında çeşitli gazete ve mecmularda (lakin bunların isim ve tarihlerini tespit edemediğimiz) neşredildikten sonra bilahare "Nutuk-1" ismi altında bir kitap haline getirilmiştir.*

2. a.g.e., s.286.

3. Mutlu, *Sorularla Bediüzzaman Said Nursi*, I/247.

4. a.g.e., s.265.

5. a.g.e., s.317.

6. Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, s.264

7. *Asar-ı Bediyye*, s.461.

8. Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, I/245.

9. a.g.e., s.232.

10. Mutlu, *Sorularla Bediüzzaman Said Nursi*, I/269.

11. Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, s.286.

12. Mutlu, *Sorularla Bediüzzaman Said Nursi*, I/286.